Residències artístiques a Catalunya, un futur amb interrogant

Publicat per Interacció [1] el 07/06/2018 - 15:56 | Última modificació: 07/06/2018 - 17:48

La història és ben coneguda: abans de ser el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona [2] (CCCB), el recinte del carrer de Montalegre [3] acollia la Casa de Caritat [4]. Des de principis del segle XIX l'espai era una residència per a la població més desafavorida. Durant el matí del passat 6 de juny de 2018 la població que hi va residir tenia un altre perfil: una mostra heterogènia d'**agents de la cultura** ens vam reunir en una de les ales de l'edifici per assistir a la jornada "**Present i futur de les residències artístiques a Catalunya**", organitzat pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts [5].

Carles Duarte [6], president del consell, va inaugurar l'acte amb corbatí i unes paraules de Màrius Sampere [7] en què, amb precisió poètica, anunciava que quan acabi el món només sobreviurà l'art. Aquest va ser el prolegomen d'una sèrie de xerrades en què, segons Duarte, es radiografiava el **paper clau** que juguen les **residències artístiques** per a la **creació a Catalunya**. Amb uns minuts de retard, l'acte va engegar.

La primera en pujar a la tarima va ser Raquel Cámara [8]. Com a representant de l'associació Mapping Residencies [9] i ResArtis [10], Cámara va dibuixar un panorama minuciós dels **models i les tendències de les residències artístiques a Europa**. Aquest era, precisament, el títol de la seva conferència. Malgrat els problemes amb la microfonia el missatge va quedar clar: la **residència artística europea prototípica** està situada en un país com Alemanya, Espanya o Itàlia, desenvolupa la seva activitat en un entorn rural, té una durada d'uns 3 mesos, se centra sobretot en les arts visuals, no està gestionada per artistes i legalment es constitueix com una associació o fundació. A grans trets, el model predominant reunia aquestes característiques. Pel que fa a les **tendències**, Cámara va perfilar **cinc tipologies** segons què oferien les residències:

- Espai de treball i/o allotjament: per exemple, Freedimensional [11] o Microresidence Network [12].
- Espai de treball i/o allotjament + activitats (portes obertes al procés de treball, mostra de la creació, cooperació amb altres artistes o agents): per exemple, The Arctic Circle [13] o Ideascity [14].
- Espai de treball i/o allotjament + activitats + recursos específics, com ara les que desenvolupa el Centre Europeu per a la Recerca Nuclear [15] (CERN) en què artistes i científics treballen braç a braç.
- Residències individuals: per exemple, Residency Unlimited [16].
- Residències virtuals [17]: per exemple, Instagrammer in Residence [18].

[19]

Mapa de les residències artístiques de ResArtis arreu del món. Font: ResArtis [10]

Tot seguit, posant el focus a Catalunya, Jaume Colomer [20] ens va presentar l'estudi inacabat que pren el pols a les **residències artístiques del nostre territori**. La intenció de l'informe és **definir els programes** de residència artística (PRA) i **generar un directori i mapatge** d'aquests espais de creació. Els resultats de l'estudi són rodons: a Catalunya hi ha **100 residències artístiques**. L'**heterogeneïtat** de les seves característiques en dificulta la classificació.

Com a definició trobem que generalment els PRA es tradueixen en **estades temporals**, que realitzen **agents creadors** en un **context fora de l'habitual**. En la majoria dels casos és important l'**espai de creació**, a més d'un conjunt de **recursos** i serveis d'**acompanyament** i **suport**. Un dels principals atractius és la **convivència** amb altres creadors, que permet dur a terme un projecte de creació artística **col·laboratiu** o si més no, l'estimulació de l'**aprenentatge mutu**. Val a dir que l'oferta d'allotjament, que tradicionalment vertebrava la idea de residència artística, cada cop té menys pes en els PRA.

Probablement, la variable més determinant és la **finalitat de la residència**. La tipologia de residència artística genera **quatre models** diferenciats, resumits en la figura següent:

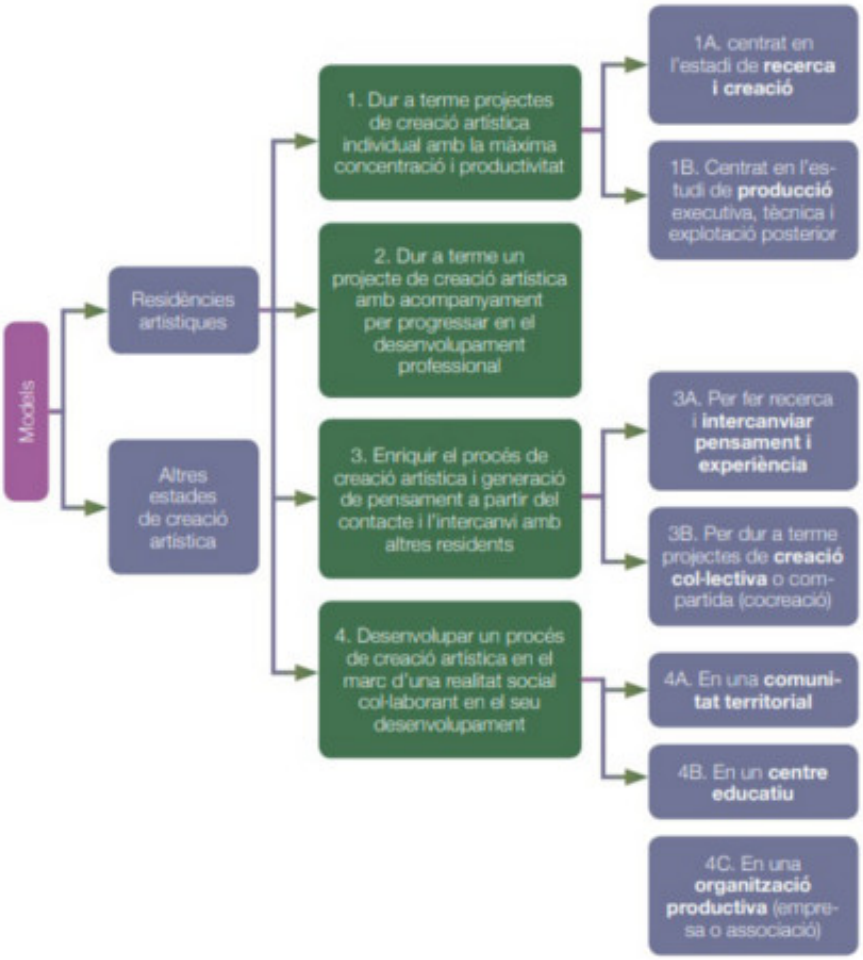

Font: CONCA *[21]*

Després de la pausa de l'esmorzar la jornada va reprendre amb una exposició de tres **bones pràctiques** de PRA a Catalunya. Jordi Bohigas [22] va presentar la iniciativa privada Piramidón [23], un centre d'art contemporani en què el format tradicional de **galeria** conviu amb un **conjunt d'estudis** en què diversos artistes residents [24] desenvolupen la seva activitat. La residència d'arts, lletres i humanitats Faber [25] va arribar **des d'Olot** de la mà de Gavina Freixa [26]. De la tríada, la proposta garrotxina no només era la més jove sinó també l'única que se situava fora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Al mateix temps, es va anunciar com l'únic tipus de residència que funciona a través d'eixos temàtics [27]. Finalment, Carles Giner [28] va exposar amb entusiasme la singularitat del programa En residència [29], que des de fa quasi bé deu anys fa **convergir educació i cultura** convertint els institut de secundària en centres de creació de tot tipus d'artistes. Aquest projecte casa a la perfecció amb el tema d'Interacció18. [30]

El **valor públic de la creació artística** era el tema de la taula rodona que tancava la jornada. Jordi Balló [31] va donar el tret de sortida apuntant a la **situació de la creativitat**. Segons ell, es troba en un **territori fràgil** en el qual és un valor mantenir l'esperança en la **durabilitat** de les creacions. Més enllà de la situació delicada i precària de la majoria dels creadors, però, també va assenyalar, com a terreny en conquesta, el **binomi educació i cultura**, que posa de manifest la necessitat de l'intercanvi de coneixements per avançar.

Imatge de la taula rodona sobre el valor públic de la creació artística.

La primera intervenció de Conxita Oliver [32] realçava el que s'està fent en matèria de creació artística des de l'Àrea de Difusió i Cooperació Artística [33] del Departament de Cultura. En aquest sentit posava l'èmfasi en les **línies de suport** als centres de creació i producció d'arreu del territori, que són el viver de creativitat que alimenta el circuit artístic contemporani. A la vegada, Oliver també va reclamar la necessitat de dotar de **recursos i formació** tant l'entorn tècnic i gestor com la ciutadania en general.

Des de l'Institut de Cultura de Barcelona [33], Dani Granados [34] reivindicava aquells **espais de creació no reglats** que mantenen la seva acció cultural malgrat l'escassetat de drets: no només la manca d'ajudes sinó fins i tot els impediments legals als quals han de fer front. Granados reclamava per tant la necessitat d'un **nou marc legal** per allargar la vida als projectes i garantir la **circulació dels continguts** sorgits de les residències.

Segons Granados, cal preguntar-se **com acompanyem els projectes**. En aquest sentit, és necessari analitzar **quin és el valor públic real de la cultura i la creació**, més enllà del valor capital, l'excel·lència o els recursos que la creativitat genera per a altres indústries. Aquest valor públic és també el **capital social**. Per aquest motiu és imprescindible garantir l'accessibilitat i l'equitat i incentivar que els creadors que creïn coneixement i transformin el seu entorn. Sobre l'experiència dels **projectes pilot**, Granados valora que són projectes **testats**; sabent que funcionen es poden **replicar tot adaptant-los** a cada situació. D'aquesta manera s'arrelen al territori i generen **noves centralitats** i un veritable **retorn social**.

Des de l'Oficina de Difusió Artística [35] (ODA) de la de Diputació de Barcelona, Anna Crosas [36] insistia en la necessitat de tenir en compte l'artista per fer una millor difusió de les creacions. En aquest sentit, relligava l'**educació amb les exposicions** vertebrades a través de la **creació artística**, posant d'exemple el cas

de Jordi Ferreiro [37], que treballa la mediació des de l'òptica de l'artista educador.

Una instal·lació de Jordi Ferreiro a Homesession *[38]. Imatge:* notocarporfavor.wordpress.com *[39].*

Des de Xarxaprod [40] i Experimentem amb l'art [41], Dolors Juàrez [42] recalcava la necessitat d'acció en les polítiques culturals i educatives, que sovint no s'implementen des de l'administració. D'altra banda, Juàrez visibilitzava la **voluntat de servei públic** de Xarxaprod per fomentar la **cooperació entre espais de producció artística**.

Quin és el valor públic de la creació artística? I el de les residències? És **acostar la creació contemporània a la societat?** O potser cal replantejar **qui crea?** Cada vegada més es generen espais per a la **creació col·lectiva** en un context actual en què s'implementen noves estratègies de governança pública. Si es reclama que cal **ampliar la base social i cultural des de la creació**, s'ha de comptar amb tothom. Segurament aquesta sigui l'única manera que el valor públic i el seu impacte vagin més enllà dels indicadors, i per tant potenciïn i generin preguntes a la societat.

Finalment, més enllà de la creació es va posar l'accent en la **importància de la transmissió**. La mediació i l'educació a través de la cultura són part important des de la creació. Però Jordi Balló va adonar-se en les conclusions que s'havia parlat poc en futur. Les residències artístiques es troben en processos que **tot just han engegat** i per això només es parlava de present, com si tot estigués fet i ja s'hagués decidit. Les línies s'han

traçat, s'han començat a seguir. **On anirem a parar?**

Si voleu aprofundir-hi, consulteu el resum exectiu de l'informa al següent enllaç:

PDF Els programes de residència artística a Catalunya [43]

HTLM Els programes de residència artística a Catalunya [21]

Inicieu sessió [44]o registreu-vos [45]per a enviar comentaris
Etiquetes: espais de creació
Etiquetes: informes CoNCA
Etiquetes: Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (Catalunya)
Etiquetes: arts plàstiques i visuals
Etiquetes: creadors
Etiquetes: creació col·lectiva
Etiquetes: mediació
Etiquetes: Catalunya
Etiquetes: Departament de Cultura
Etiquetes: mapatge

- [46]

URL d'origen: https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2018/residencies-artistiques-catalunya

Enllaços:
[1] https://interaccio.diba.cat/members/interaccio
[2] http://www.cccb.org/ca/sobre-nosaltres/que-fem
[3] https://www.montalegre.org/lesglesia/historia-de-montalegre/
[4] https://ca.wikipedia.org/wiki/Casa_de_la_Caritat_de_Barcelona
[5] http://conca.gencat.cat/ca/inici
[6] https://www.escriptors.cat/autors/duartec/pagina.php?id_sec=432
[7] https://lletra.uoc.edu/ca/autor/marius-sampere
[8] http://www.resartis.org/en/about/about_res_artis/board__staff/
[9] http://mappingresidencies.org/
[10] http://www.resartis.org/en/
[11] http://freedimensional.org/about/
[12] http://microresidence.net/about-mrn/
[13] http://thearcticcircle.org/
[14] http://www.ideas-city.org/
[15] https://arts.cern/
[16] http://www.residencyunlimited.org/
[17] https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2018/residencies-artistiques-virtuals
[18] https://www.barbican.org.uk/read-watch-listen/connect/social/instagrammer-in-residence
[19] http://www.resartis.org/resartis_mapping/map/
[20] http://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-search.pl?q=an:%221320%22
[21] http://conca.gencat.cat/web/.content/arxius/publicacions/IC14-resum.pdf
[22] http://artistsinresidencetv.com/index.php/projects/entrevista-de-jordi-bohigas-residencias-y-difusion/
[23] http://www.piramidon.com/ca/
[24] http://www.piramidon.com/ca/artistes/residents

[25] http://faberresidency.cat/
[26] http://faberresidency.cat/que-es-faber/#direccio
[27] http://faberresidency.cat/residencies-18-19/
[28] http://hanseligretel.cat/carles-giner-en-residencia-o-com-dessassignaturitzar-la-creacio-contemporania/
[29] http://www.enresidencia.org/ca
[30] https://interaccio.diba.cat/set/all/list?topic=5022
[31] https://twitter.com/jordiballo?lang=ca
[32] https://interaccio.diba.cat/members/olivercc
[33] http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/organisme_fitxa.jsp?codi=16444
[34] https://twitter.com/eldanigranados?lang=ca
[35] https://www.diba.cat/es/web/oda
[36] https://interaccio.diba.cat/members/crosasba
[37] https://interaccio.diba.cat/members/ferreirojo
[38] http://www.homesession.org/wordpress/es/
[39] https://notocarporfavor.wordpress.com/2013/01/15/an-attempt-to-make-perceptible-the-imperceptible-de-jordi-ferreiro/
[40] https://twitter.com/xarxaprod?lang=ca
[41] http://www.experimentem.org/
[42] https://twitter.com/dolorsjuarez?lang=ca
[43] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/ic14-resum.pdf
[44] https://interaccio.diba.cat/
[45] https://interaccio.diba.cat/form/alta-comunitat
[46] https://interaccio.diba.cat/node/7632